HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

לרבי יאשיה דדריה לא תיתב א) אכרעיך עד דמפרשת ליה להא א] מתני׳ מנין לעומר שמתיר בהשרשה מנלן דכתיב 1אביב לאו מכלל דאיכא דלאו אביב (א) דלאו אביב ולעולם דעייל שליש אלא אמר שמואל 2מהחל חרמש לאו מכלל דאיכא דלאו בר חרמש (ב) דלאו בר חרמש ולעולם שחת אמר רבי יצחק קמה לאו מכלל דלאו בר קמה (ג) דלאו בר קמה ולעולם אגם אלא אמר רבא 3אשר תזרע משעת זריעה אמר ליה רב פפא לרבא אי הכי אע״ג דלא השריש נמי אמר ליה ב) סודני בשדה כתיב: **מתני׳** ב] ג) אקוצרין בית השלחין שבעמקים אבל לא גודשין ד) אנשי יריחו קוצרין ברצון חכמים וגודשין שלא ברצון חכמים ולא מיחו בידם ה) קוצר בלשחת ג] מאכיל לבהמה א״ר יהודה גאימתי בזמן ד] שמתחיל עד שלא הביא שליש ר״ש אומר ה] יקצור ויאכיל אף ו] משהביא שליש דוקוצרין מפני נטיעות ז] מפני בית האבל מפני ביטול בית המדרש (ד) הלא ח] יעשה אותן כריכות אבל מניחין צבתים ומצות העומר לבא מן הקמה לא מצא יביא מן העמרים זמצותו לבא מן הלח לא מצא יביא ט] יבש חמצותו לקצור בלילה י] טנקצר ביום כשר ידוחה את השבת: **גמ׳** תניא ר׳ בנימין אומר כתוב אחד אומר 4וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר וכתיב ראשית קצירכם אל הכהן הא כיצד ממקום שאתה מביא אי אתה קוצר ממקום שאי אתה מביא אתה קוצר אימא ממין שאתה מביא אי אתה קוצר ממין שאי אתה מביא אתה קוצר ההוא לא מצית יאמרת מדרבי יא] יוחנן: אנשי יריחו קוצרין ברצון חכמים וגודשין שלא ברצון חכמים [וכו׳]: יב] מאן שמעת ליה דאמר מיחו ולא מיחו רבי יהודה וסבר ר׳ יהודה קצירה דאנשי יריחו ברצון חכמים הואי והא תניא זששה דברים עשו אנשי יריחו שלשה ברצון חכמים ושלשה שלא ברצון חכמים ואלו שברצון חכמים יג] מרכיבין דקלים כל היום וכורכין את שמע וקוצרין לפני העומר ברצון חכמים ואלו שלא ברצון חכמים גודשין לפני העומר ומתירין גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה ופורצין פרצות בגנותיהן ובפרדסותיהן להאכיל נשר לעניים בשני בצורת בשבתות ובימים טובים דברי ר״מ אמר לו רבי יהודה אם ברצון חכמים יד] הן עושין יהו כל אדם עושין כן אלא אלו ואלו טו] שלא ברצון חכמים ועל שלשה מיחו בידם ועל שלשה לא מיחו בידם ואלו שלא מיחו בידם מרכיבין דקלים כל היום וכורכין את שמע וקוצרין וגודשין לפני העומר ואלו שמיחו בידם

מתירין

לרבי יאשיה דדריה. שהיה בדורו ובן גילו לאפוקי רבי יאשיה הגדול שהיה תנא: **שמתיר בהשרשה.** שאם השריש קודם לעומר עומר מתיר ואע״ג דלא גדל כלום: **מנלן.** בתמיה: **דכתיב אביב.** קלוי באש (ויקרא ב). מדקאמר מן האביב הבא העומר: **מכלל דאיכא דלאו אביב.** וקשרי ליה עומר דהא לא ממעטיה קרא אלא מהבאת העומר לחודיה: וקפריך **דלמא דלאו אביב.** שרי ולעולם שהביא שליש אבל תבואה שלא הביאה שליש לא שרי לה עומר. (ה) אביב מבושל כל צרכו: **מכלל דאיכא דלאו בר חרמש.** והיינו שלא הביא שליש דאי הביא שליש בר חרמש הוא ושרי ליה עומר דהא לא מעטיה אלא (ו) מחרמש ס) טז]: וקפריך **דלמא דלאו בר חרמש.** שרי ולעולם דהוא כבר שחת וראוי למאכל בהמה אבל השרשה לא שרי: **קמה.** מהחל חרמש בקמה: **מכלל דאיכא דלאו** יז] **קמה.** שאין לו קמה והיינו השרשה: **אגם.** שגדלה מעט לכוף ראשו בצד העיקר כמו (ישעיה נח) הלכוף כאגמון ראשו: **אשר תזרע.** יח] וחג הקציר ביכורי מעשיך אשר תזרע (שמות כג) משעת זריעה שרי ובשתי הלחם כתיב יט] ואזריעה דעומר קאי דשתי הלחם לא שרו למקדש אלא תבואה דשרי עומר להדיוט שרו שתי הלחם למקדש: **סודני.** תלמידי חכמים על שם סוד ה׳ ליראיו (תהלים כה). ל״א רב פפא רמי שכרא הוה כדאמרינן בפסחים (דף קיג.) כ] אי לאו דרמאי שכרא לא איעתרי וסודני מיקרי כדאמרי׳ התם תמרי באוכלוזט) אבי סודנא רהוט ואמאי קרו ליה סודנא סוד נאה שמעשרת וגמילות חסדים: **בשדה כתיב.** עד שיהא נקלט ונשרש בשדה: **מתני׳ קוצרין בית השלחין שבעמקים.** מפני שמפסידים מהר ועוד דרעות הן ואין (ז) איסור כא] בקצירה: **מותר לקצור שחת.** קודם לעומר להאכיל לבהמתו: **אימתי בזמן שהתחיל.** לקוצרה לצורך בהמה עד שלא הביאה שליש קוצר אף (ח) משהביאה שליש: **אף יקצור.** יתחיל לקצור ויאכיל לבהמתו משהביאה שליש כב]: **קוצרין מפני הנטיעות.** שלא יפסדו לפי שאותה תבואה אינה ראויה לעומר כדאמרינן פ׳ כל הקרבנות (לקמן פה.) אין מביאין לא מבית השלחין ולא משדה האילן ואמרינן בשמעתין ממקום שאי אתה מביא אתה קוצר. ל״א מפני הנטיעות משום כלאים ולהכי נקט נטיעות משום אורחא דמילתא פעמים שאדם זורע תבואה ואין שם נטיעות ואחר זמן עולות שם נטיעות מאליהן וצריך לקצור את הזרעים משום כלאים: **ומפני בית האבל.** שאין להם מקום פנוי לישב ברחבה לברך ברכת רחבה כדאמר בפ״ק דכתובות (דף ח:) אחינו המיוגעים וכו׳: **ומפני בית המדרש.** שאין מקום לישב לתלמידים דהני קציר מצוה נינהו: **כריכות.** אלומים י) קשורים: **צבותים.** בלא קישור שקורין ייביל״ש: **מן הקמה.** שתהא קצירה לשמה כדכתיב (דברים טז) מהחל חרמש בקמה: **לא מצא.** שכבר נקצר הכל: **מן הלח.** דכתיב כרמל (ויקרא ב) רך ומל [סו:]: **לקצור בלילה.** כדאמר בריש פירקין [סה.]: **גמ׳ וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר** (וגו׳). דמשמע שיכול לקצור קודם הבאת העומר וכתיב ראשית קצירכם דמשמע שתהא ראשית לכל הקצירות: כ) **ממקום שאתה.** יכול להביא כג] עומר: **אי אתה קוצר.** קודם לעומר: **ואימא ממין** כד] **שאי [אתה מביא] אתה קוצר.** חטין וכוסמין ושבולת שועל ושיפון שמותר לקצור קודם לעומר שהרי אין העומר בא מהם: **מדרבי יוחנן.** דאמר לעיל [ע:] אתיא ראשית מחלה: **מאן שמעת ליה דנקט לישנא דמיחו ולא מיחו.** כדקתני במתניתין ולא מיחו בידם חכמים: **רבי יהודה היא.** כדמפרש לקמן: **מרכיבין דקלים כל היום.** של ארבעה עשר בניסן דסברי לאו מלאכה חשובה היא: **וכורכין את שמע.** מפרש בפסחים במקום שנהגו [נו.] שהיו אומרים שמע ישראל ולא היו מפסיקין ליתן ריוח בין תיבה לתיבה: **לפני העומר כו׳.** ואע״ג דאמר רבי מאיר לעיל (דף סז:) מוצאין שוקי ירושלים מלאין קמח וקלי שלא ברצון חכמים דגזר דלמא אתי למיכל מיניה התם הוא דעסיק ביה טובא בקצירה וטחינה וקלי והרקדה ועוד שלא במקום פסידא הוה אבל אנשי יריחו דפסידא איכא וקצירה לחודה שרינן להו מודה רבי מאיר דברצון חכמים הוא תדע מדלא שרי גדישה:

קוצרין בית השלחין. פירשתי לעיל ל): **מרכיבין דקלים** כל היום. בפרק מקום שנהגו (פסחים דף נו.) מפרש דמנחי כופרא דיכרא בגו נקובתא ותימה דהתם לעיל (דף נג.) אמרינן גבי רבי אילעי קן כפנייתא בשביעית בדניסחני קן ופירש בקונטרס שם דקלים זכרים שאין נושאין פירות לכך נראה איפכא דניסחני הם הנקבות אבל הזכרים עושים פירות ובערוך פי׳ בערך ניסחן מ) דניסחני הם התמרים קטנים שבקטנותן הם מתוקין וכשגדילין נעשין מרים כעין שקדים מרים דסוף פ״ק דחולין (דף כה:) ולכך מותר לקוצצן פן יופסדו ומרכיבין דקלים פי׳ בערוך שהם דקלים נקבות שמתאוים לזכר ומשיר פירותיו עד שמביאין זכר וכורכין בו ומשתמרין פירותיו ושמא דוקא דקלים דנוחים ליאבד יותר דאמר במדרש מה תמר זו יש לה תאוה אף ישראל יש להם תאוה לעשות רצון אביהם שבשמים ואמר בדקל יריחו מעשה באחד שראה נ) דקל אחד אמר להם לדקלים שביריחו מתאוה והביא ייחור מדקל אחד מיריחו והרכיב בו וטען פירות כבתחילה: **וכורכין את שמע.** בפרק מקום שנהגו (פסחים נו.) מפרש היכי עבדי ס) אמר רב יהודה כה] אמר שמואל ולא היו מפסיקים ונראה לפרש דלא היו מפסיקין בין ישראל לשם שלא יהא נראה כאומר לישראל שישמע את השם ופשטיה דקרא היינו שמע ישראל כי ה׳ אלהינו ה׳ אחד ובירושלמי אמרינן שלא היו מפסיקין כו] בין תיבה לתיבה ויש מי שאומר שלא היו מפסיקין בין אחד לברוך: כז] **וקוצרין לפני העומר.** יש ספרים שכתוב בהן בדברי רבי מאיר קוצרין ע) וגודשין וכן בתוספתא ובשלא ברצון חכמים תנתא פ)

ונותנין

מסורת הש״ס

א) [עמ״ש תוס׳ נזיר כד: ד״ה א״ש], ב) [ברכות מד: נדה יב:], ג) [לעיל סח.] פסחים יא., ד) פסחים נו., ה) שם כג., ו) [לעיל ע:], ז) פסחים נו. [תוספתא שם פ״ג הט״ו], ח) צ״ל מהבאה. צ״ק, ט) [בחלוץ יעב״ץ], י) [עי׳ תוס׳ לקמן עב. ד״ה כריכות], כ) ממקום שאי אתה יכול להביא עומר אתה קוצר וכו׳. צ״ק, ל) [דף סח.], מ) [צ״ל נסן], נ) דקל אחד מתאוה כו׳ ואמר להם לדיקלים שביריחו והביאו פי׳ לדיקלים קוצצי דקלים שביריחו. צ״ק, ס) אמר רב יהודה אומרים שמע ישראל כו׳ ולא היו כו׳ שלא יהא נראה כאומר לשם שישמע את ישראל ופשטיה כו׳ וכן הוא בפסחים דף נו ועיין בתוס׳ ד״ה לא. צ״ק, ע) ובתוספתא שלפנינו בפסחי׳ ל״ג וגודשין בדברי ר״מ כלל. רש״ק, פ) בס״א: תנו,

◆

תורה אור השלם

1. וְאִם תַּקְרִיב מִנְחַת בִּכּוּרִים לַיְיָ אָבִיב קָלוּי בָּאֵשׁ גֶּרֶשׂ כַּרְמֶל תַּקְרִיב אֵת מִנְחַת בִּכּוּרֶיךָ: ויקרא ב יד
2. שִׁבְעָה שָׁבֻעֹת תִּסְפָּר לָךְ מֵהָחֵל חֶרְמֵשׁ בַּקָּמָה תָּחֵל לִסְפֹּר שִׁבְעָה שָׁבֻעוֹת: דברים טז ט
3. וְחַג הַקָּצִיר בִּכּוּרֵי מַעֲשֶׂיךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה וְחַג הָאָסִף בְּצֵאת הַשָּׁנָה בְּאָסְפְּךָ אֶת מַעֲשֶׂיךָ מִן הַשָּׂדֶה: שמות כג טז
4. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם וּקְצַרְתֶּם אֶת קְצִירָהּ וַהֲבֵאתֶם אֶת עֹמֶר רֵאשִׁית קְצִירְכֶם אֶל הַכֹּהֵן: ויקרא כג י

◆

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ מכלל דאיכא דלאו אביב ודילמא דלאו: (ב) שם דאיכא דלאו בר חרמש ודלמא דלאו: (ג) שם מכלל דלאו בר קמה ודילמא דלאו: (ד) שם במשנה ולא יעשה: (ה) רש״י ד״ה וקפריך דלמא וכו׳ דאביב היינו מבושל כל צרכו: (ו) ד״ה מכלל דאיכא דלאו בר חרמש וכו׳ אלא מעומר הס״ד: (ז) ד״ה קוצרין וכו׳ ואין בהם איסור: (ח) ד״ה אימתי וכו׳ [illegible] אף אח״כ הס״ד ואח״כ מ״ה אף משהביאה שליש אף יקצור ויאכל כצ״ל ותיבת יקצור נמחק:

◆

לעזי רש״י

ייביל״ש [יבילי״ש]. אלומות (לא קשורות), עמירים.

◆

מוסף רש״י

לגבי יאשיה דדריה. אמורא הוא ודורו של ר״א בן פדת, ועוד היה ר׳ יאשיה שהיה תנא בר פלוגתא דר׳ יונתן בכוליה גמרא, והיינו דקאמר לר׳ יאשיה דדריה, לא תימא לר׳ יאשיה הזקן, דלאו אורח ארעא למימרא ליה הכי, שגדול חכם ממנו היה (סוטה כב:). ויש לפרש מכאן [illegible] ר׳ יאשיה [illegible] בר פלוגתיה דר׳ יונתן קיים, הכי אצטריך למימר לר׳ יאשיה דדריה, לאפוקי ר׳ יאשיה קמא (קדושין לו:). סודני. בעל שכר תמרים, ור׳ פפא מוכר שכר היה כדאמרינן באיזהו נשך [illegible]. ורב פפא [illegible] ורב פפא אי לאו דרמאי שכרא לא איעתרי (פסחים קיג.), והוא נקרא סודני כדאמרינן תמרי בחלמוך לבי סודנא רהוט (ברכות נו:) [illegible]

עין משפט נר מצוה

סט א מיי׳ פ״ז מהל׳ תמידין ומוספין הלכה יג:
ע ב ג ד מיי׳ שם הלכה טו:
עא ה מיי׳ שם הלכה טז:
עב ו מיי׳ שם הלכה ח:
עג ז מיי׳ שם הלכה ט:
עד ח מיי׳ שם הלכה ו:
עה ט מיי׳ שם הלכה ז:
עו י מיי׳ שם הלכה ו:

◆

רבינו גרשום

דדריה. בן גילו מכלל דיש זקן ממנו: דכתיב אביב קלוי תקריב. לאו מכלל דאיכא דלאו אביב ואינו ראוי להקריב ומאי ניהו נשרש וקא שרי ליה עומר: דלאו בר חרמש הוא. היינו דנשרש: ולעולם שחת. דאינו ראוי לחרמש לאדם: דלאו קמה. והיינו נשרש: אגם. היינו לאחר שהשריש ונתגדל כמעט ירק כדי לכוף ראשו והיינו קודם דליהוי שחת: אלא אמר רבא מהכא חג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע משעת זריעה מתיר: סודני. ת״ח כלומר סוד ה׳ ליראיו: בשדה כתוב. מאחר שנאחז בשדה דהיינו השרשה: כתוב אחד או׳ וקצרתם את קצירה. דמשמע דמותר לקצור קודם העומר: וכתיב ראשית קצירכם. דמשמע דאסור לקצור קודם העומר: ממקום שאי אתה מביא. ומאי נינהו בית השלחין לפי שתבואתה יבשה ואנן בעינן כרמל: אתה קוצר. קודם לעומר: ההיא לא מצית אמרת מדר׳ יונתן. דאמר אתיא ראשית ראשית מחלה כי היכי דלענין חלה כולהו חמשת המינין חייבין הכא נמי כולהו אסורין לקצור: מרכיבין דקלין כל היום. של י״ד בניסן דאסור במלאכה דהא לא הויא מלאכה חשובה: וכורכין את שמע. דאמרי אשר אנכי מצוך היום על לבבך וסברי רבנן אפי׳ הכי מותר דלא משמע היום על לבבך ולא מחר: וקוצרין לפני העומר. דלא חיישינן דלמא אתי למיכל: גמזיות. גידולין הבאין לאחר מיכן כדאמרי׳ במסכת פסחים אבותינו לא הקדישו חרוב ושקמה אלא לצורך קורות: נשר. פירות הנושרים: ושלא ברצון חכמים. דחיישינן דלמא יתלשו מחובר:

◆

שיטה מקובצת

א] להא מילתא: ב] קוצרין כו׳ ולא גזרינן דילמא אתי למיכל מינה משום פסידא דאזלי לאיבוד אם משהין אותה מלקצור והא קמן דאין גודשין דבהא ליכא פסידא לאשהויי ומשום הכי גזרינן דילמא אתי למיכל מיניה: ג] ומאכיל לבהמתו דוקא לבהמה אבל לא לאדם דקצירת שחת לאדם קצירה חשובה היא: ד] בזמן שהתחיל: ה] אומר אף יקצור: ו] משהביא שליש. ואף לאדם כדמוכח בגמרא: קוצרין מפני הנטיעות פ״ה שלא יופסדו לפי שאותה תבואה אינה ראויה לעומר [illegible] המדרבנן ליגזור דילמא אתי למיכל מיניה [illegible] דשרי משום פסידא [דנטיעות] ה״מ פסידא דגופיה אבל הכא משום פסידא דאילן מנלן דשרי ונראה דבגמרא מפרש טעמא משום קצירת מצוה. גליון. קשה דאין זו סברא להתיר לקצור מפני הפסד הנטיעות כי אם משום הפסד התבואה כמו בית השלחין ועוד דבגמרא משמע דקרי ליה קצירת מצוה. תוס׳ אחרות: ז] ומפני בית האבל ומפני בית המדרש: ח] יעשה אותן כריכות אלא מניחין: ט] יביא מן היבש: י] בלילה ואם נקצר: יא] מדרבי יונתן: יב] מאן שמעת ליה כו׳ מדקתני במתני׳ ולא מיחו מכלל דאיכא דמיחו ומאן שמעת ליה האי סברא דאיכא דמיחו ולא מיחו ר״י: יג] מרכיבין דקלים כו׳ ואע״ג דאמרינן במקום שנהגו דאסור לעשות מלאכה בי״ד: וקוצרין מלפני העומר. ול״ג וגודשין: וקוצרין לפני העומר פ״ה ואע״ג דאמר רבי מאיר וכו׳ מיהו קשה מדרבי יהודה דבסמוך קאמר אלו ואלו עושין שלא ברצון חכמים וגבי קמח וקלי קאמר רבי יהודה ברצון חכמים היו עושין ואע״ג דליכא פסידא והוי לן למיחש כגדישה וי״ל דמשום עיטורי שוקי ירושלים לצורך עולי רגלים הוי כפסידא דקצירה ובקצירה אמרינן לקמן סמי מכאן קצירה ור״מ לא חשיב לעיטור פסידא. תו״ח: יד] חכמים היו: טו] אלו ואלו עושין שלא: טז] מחרמש דעומר: יז] דלאו כדקמה: יח] תזרע בשדה: יט] אבל אזריעה דעומר קאי דהא שתי הלחם: כ] בפסחים אמר רב פפא: כא] איסור קצירה עליהם כדמפרש בגמרא טעמא הס״ד ומה״ד אבל לא גודשין דכמה דאפשר לשנויי משנינן: הס״ד ומה״ד [illegible]

בית השלחין. לכך חול קודם לעומר ושל בית העמקים. תבואה הגדילה בין העמקים וטעמא מפרש התם כתוב אחד אומר וקצרתם [illegible] מותר לקצור קודם לעומר, וכתוב אחד אומר עומר ראשית קצירכם דמשמע שהוא קודם לכל קציר, הא כיצד [illegible] אי אתה קוצר קודם לו וממקום שאי אתה מביא עומר אתה קוצר, ותנן בפרק כל הקרבנות (מנחות פה.) אין [illegible] מבית הזבלין ולא מבית השלחין ולא מבית העמקים מפני שתבואה שלהן אינה מן המובחר (פסחים יא.). דכיון דשדה [illegible] אחר בשולה אזלה לאיבוד (לעיל סח.). **אנשי יריחו קוצרין ברצון חכמים.** כלומר לא הקפידו חכמים לאיסורא [illegible] שאי אתה מביא הוא, ואיסורא דרבנן נמי ליתא דילמא אתי למיכל מיניה לא גזרו, דהא חדש מיבדל בדילי מיניה כולי [illegible] כל השנה (פסחים נו.). **וגודשין שלא ברצון חכמים.** כיון דלאו פסידא הוא גזרו רבנן שימתינו משום שמתוך [illegible]